

Posudek oponenta na práci studentky Anny Páchové „Učitelnost principů progresivních matic: srovnání českých a romských dětí“

Vypracovala: Seidlová Málková, Ph.D.

Předkládaná diplomová práce představuje cca 70 stran textu a cca 40 stran příloh. Věnuje se zajímavému tématu, jehož relevance ovšem není dostatečně argumentována.

Text předkládané práce zcela jistě dokládá úsilí a v mnoha oblastech pečlivou a časově jistě velmi náročnou práci autorky- především ve fázi sběru dat. Jako celek je ovšem text myšlenkově neuspořádaný, především z důvodů absence dominantní otázky, která by určovala strukturaci celého textu. To pochopitelně text činí velmi obtížně srozumitelným. K obtížné srozumitelnosti značně přispívá i ke čtenáři nevstřícná forma prezentace dat: markantní je to u prezentovaných tabulek, který nikde nemají srozumitelné popisy, vysvětlené údaje a často ani ne přiléhavé označení názvů tabulek. Odkazy na statistickou významnost v textu takřka nikde nejsou opatřeny údaji tuto významnost dokládajícími (snad jen v grafech, kde je s. významnost identifikována hvězdičkou). Zpracování tabulek v akademickém textu má svá pravidla, stejně jako prezentace klíčových deskriptivních údajů (deskriptivní statistiky) – tato pravidla jsou v textu ignorována.

Z hlediska obsahu je dle mého názoru znovu velkou slabinou práce absence jednoznačně formulované výzkumné otázky. Převážná část obsahu práce má ryze deskriptivní charakter vázaný na neargumentované, jakoby uměle vytvořené situace - a to i přesto, že je v názvu práce téma dosti transparentní a úzce zaměřené. Skutečný obsah práce ovšem slibované téma rozměňuje do dalších souvisejících podtémat/cílů, jejichž vzájemnou vazbu, provázanost a celkovou relevanci pro slibované téma autorka neargumentuje. Text se tedy vyjadřuje ke čtyřem tématům prezentovaným nejprve v úvodu na str. 8 a detailně na str.13 v kap. Cíle: kognitivní modifikovatelnost- culture free testy, zařazení matic do neverbálních testů, obtížnost matic a faktory tuto obtížnost určující. Každé z těchto témat by dle mého názoru zasloužilo být samostatným tématem nebo alespoň hlubší analýzu a myšlenkovou práci, které v rámci této práce v tomto tématickém uspořádání není možné dosáhnout. Název práce: „Učitelnost principů progresivních matic“ napovídá čtenáři, že zájem práce se bude obracet k otázce mechanismů, které podporují efektivitu učení nebo efektivitu učení nějak ovlivňují. Domnívám se, že srozumitelnosti textu by prospělo jasné formulování otázky právě ve vztahu k problému „učitelnosti“ a ostatní nastíněná témata by měla problému učitelnosti spíše sloužit a od něj odvádět pozornost.

Metodologická část projektu popisuje procedury sběru dat, uvádí vzorek a statistické metody použité ke zpracování dat. Výběr vzorku není argumentován, chybí řádné zpracování deskriptivní statistiky vzorku. Není uvedeno, proč a na základě jakých zdrojů výz. procedura pro tento projekt vznikla.

Trochu na úkor srozumitelnosti a čtivosti -a dle mého názoru nelogicky- je převážná část teoretických souvislostí sledovaných témat uváděna až v diskusní části. Objevují se zde například odkazy na práce, ze kterých čerpají procedury hodnocení náročnosti matic- jakoby čtenář měl logiku procedur pro hodnocení náročnosti pochopit až na konci textu.

Kapitola obtížnost matic začíná detailním popisem užitých souborů matic, následně se objevuje analýza parametrů určujících odlišnosti v obsahu jednotlivých matic (zde by právě mohly být efektivně umístěné řešerše literatury, které se nachází v kap. 8.4.) . Následně se objevuje „analýza“ obtížnosti matic, ne příliš srozumitelně vysvětlená a zdůvodněná, která přináší pořadí administrovaných matic dle jejich náročnosti. Tabulka k této analýze není srozumitelná bez detailního studia textu (nesrozumitelné popisky, nelogické řazení – ne podle obtížnosti, u sloupce „průměr“ není uvedeno, čeho je to průměr...) Podobně pro čtenáře náročné zpracování má i kapitola o operačních maticích, tabulky 2.-6, stejně tak i další

kapitoly, kde jsou reportována data a tabulky. Trochu nelogické se mi jeví umístění tabulek k analýzám z kap.5.5. do příloh- z hlediska jejich významu pro text se mi jeví rovnocenné např. tabulkám 1.-6. Nerozumím tedy proč jsou tabulky najednou umístěny do příloh, mezi okrajová data- autorka se zjištěním z této kapitoly dále operuje a nejedná se o nepodstatné zjištění (je také zmíněno ve shrnutí).

K tématu(kap.) Učitelnost matic reportování statistických údajů je nepřehledné, obvykle se tyto údaje uvádí do tabulky, neb se jedná o důležité ukazatele povahy klíčových dat- mají tedy být čtenáři dostupné a srozumitelně podané. Na str. 34 se objevuje věta:“...Bylo prokázáno, že výsledek pretestu a retestu se od sebe statisticky významně liší...” toto konstatování nemá v textu žádnou datovou oporu (report „p“ nebo typu analýzy, která byla provedena ke zjištění stat, analýzy).

Z hlediska myšlenkové práce v tématu učitelnosti matic se mi jeví jako velice problematické vycházet z předpokladu, že pokud jsou matice učitelné, pak nemohou měřit obecnou inteligenci. Zcela jistě by bylo třeba v textu rozpracovat alespoň přehledově pojetí obecné inteligence v teoriích inteligence a u autorů sledovaného inteligenčního testu. Co mi ale připadá závažnější je fakt, že v posttestových procedurách autorka používala formu administrace, která se neslučuje s psychometrických pojetím a nemůžeme tedy předpokládat, že touto administrací budeme hodnotit stejné fenomény jako klasickou psychometrickou diagnostikou. Autorka děti de facto vyučuje, nebo ještě lépe: mediuje principy užité v testu, nemůže tedy předpokládat, že bude moci takto jejich „přirozené/pochopení hodnotit.

Téma kognitivní modifikovatelnosti je slibováno v úvodu práce, ale de facto se k němu autorka vůbec v textu nedostane. V popisech učebních procedur (kap. 6.2.1.) se operuje s nástinem mediativní podpory lektora (autorky). Mediativní vstupy autorky nejsou ovšem náležitě kvalifikovány, resp. postup pro realizaci podpůrné „nápovědy“ dětem není jasně kalibrován (nejmenší míra podpory, větší – největší?) a to i přesto, že se jedná o klíčový aspekt hodnocení učitelnosti matic. Zde práce postrádá obeznámenost s principy realizace zprostředkovaného učení a zejména s principy hodnocení efektivity zprostředkovaného učení.

Otázka zda jsou Ravenovy matice verbálním testem je dle mého názoru nevhodně postavená. Asi by bylo třeba v textu specifikovat, co autorka míní verbálním testem, tedy co je kritériem pro to, označit nějaký test testem verbálním. Co když o nějakém testu říkáme, že je „verbální“ protože k jeho realizaci je třeba slovní / jazykový materiál, protože se opírá o slovo, slovní instrukce, text a nakládání s ním? ...

Práci jako celek hodnotím známkou velmi dobře, a to blíže známce dobře. Především z důvodů nejasně formulované výzkumné otázky a absence teoretického zakotvení, což produkuje celkově slabou myšlenkovou výstavbu textu, nízkou úroveň srozumitelnosti a transparentnosti badatelského projektu i vágnost jeho zjištění. Značné formální nedostatky - především v oblasti prezentace dat a jejich poctivého reportování- nedostatky obsahové jen amplifikují.

Gabriela Seidlová Málková, Ph.D.

27.5.2010